

ОЦІНЮВАННЯ ЗА ШКАЛОЮ ECTS: ЧИ ЗДАТНЕ ВОНО ЗАДОВОЛЬНИТИ ЗАПИТИ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ?

Відповідно до сучасних тенденцій розвитку суспільства для системи освіти все характернішими стають такі принципово нові риси, як динамізм та варіативність. Такі перетворення вимагають зміни змісту підготовки, інноваційних підходів до навчання, а також нових підходів до оцінки отриманих результатів.

Оцінювання разом із контролем є невід'ємною частиною педагогічної діагностики. У системі діагностики оцінка як засіб стимулювання набуває нових якостей. Перш за все результати діагностування, де можуть використовуватися оцінні судження, сприяють самовизначенню особистості, що в умовах конкурентного суспільства є важливим стимулюючим фактором. Доповнюючись принципом добровільності навчання, оцінка перетворюється на засіб раціонального визначення особистого рейтингу – показника значимості людини в цивілізованому суспільстві.

Реформування вітчизняної системи освіти, адаптація її до умов соціально орієнтованої економіки, трансформація та інтеграція її до європейського та світового співтовариства, реалізація програми навчання протягом усього життя, а особливо аналіз сучасного стану оцінювання знань і вмінь студентів гостро поставили проблему поліпшення якості педагогічного оцінювання.

Традиційний погляд на процес оцінювання лише як на засіб вимірювання набутих знань, умінь та навичок студентів не має системного підходу до аналізу якості підготовки майбутнього спеціаліста, не виявляє індивідуальні особливості того, хто навчається, його здатність до самостійного мислення та використання набутого досвіду для подальшого навчання та професійної діяльності. Аналіз досліджень, що ведуться останнім часом у вітчизняній та зарубіжній педагогіці (роботи І.С.Булах, М.Р. Мруги, І.В. Філончука, Д.Гопкінза, Дж. Вілмута, Р. Джеймса та ін.) доводять, що педагогічне оцінювання, за умови правильної його організації, здатне повною мірою виявити особистісні, інтелектуальні та професійні якості оцінюваного, а також забезпечити обов'язковий та якісний зворотній зв'язок в управлінні діяльністю студентів. Ключовим елементом у здійсненні педагогічного оцінювання є власне система оцінок, або оцінна шкала.

Між тим наявні дослідження розглядають лише теоретичні аспекти організації та проведення педагогічного оцінювання, до того ж переважно в системі середньої освіти, лише побічно торкаючись окремих галузей системи вищої освіти, зокрема, медичної, питання ж створення оцінних шкал при цьому також майже не розглядається. Саме тому гостро постає проблема розробки адекватної оцінної шкали в системі педагогічного оцінювання для забезпечення якості вищої освіти.

У системі вищої освіти України досі використовується традиційна п'ятибальна шкала оцінок. Головною її перевагою є простота, звідси така широка розповсюдженість. Проте, вона ж має і чимало недоліків, зокрема: 1) суб'єктивний підхід викладача до оцінки студента, його реакція на поточну успішність, відвідуваність, поведінку студента, зовнішній вигляд, стиль одягу, мову тощо. Адже можливо не відвідувати занять і вивчити, не писати конспекти і відмінно відповісти, бути цинічним нахабом і знати; 2) слабка диференціююча здатність. П'ятибальна система (точніше, чотири оцінних категорії) дозволяють лише приблизну класифікацію на чотири групи, проте наскільки важливою є повніша та точніша оцінна шкала, особливо для полегшення конкурсного відбору абітурієнтів чи підвищення мотивації студентів.

Після приєднання України до Болонського процесу, вітчизняними вищими навчальними закладами разом із традиційною стала використовуватися європейська шкала оцінювання ECTS. За доброю традицією українська вища освіта сприйняла західне нововведення і намагається пристосувати його до своїх реалій. Проте, наскільки ця шкала є дієздатною, наскільки повно вона відповідає запитам учасників освітнього процесу, це питання залишається відкритим.

Вивчений нами досвід західних науковців, що займаються дослідженням стану переходу європейських вищих навчальних закладів на єдину систему ECTS, показує, що шкала не є досконалою та потребує значного доопрацювання.

Зокрема, Теренс Карран, професор кількох світових університетів, вивчивши системи оцінювання країн – учасниць Болонського процесу, відзначає чимало труднощів, що виникають у зв'язку із переходом до системи оцінювання за шкалою ECTS.

Варто нагадати, що шкала ECTS була розроблена, щоб діяти як "перетворювач оцінок", для того, щоб дати можливість студентам легко та просто транспортувати свої навчальні досягнення через національні кордони. Проте, незважаючи на простоту основних елементів та принципів ECTS, її застосування у високо диференційованих системах вищої освіти європейських країн є досить складним.

Головною проблемою є сама суть оцінювання за ECTS. Шкала ECTS використовує нормативний підхід до підрахунку оцінок. Основною характерною ознакою нормативного оцінювання визначають те, що індивідуальні оцінки студентів порівнюються із нормою групи та виставляються залежно від їх місця у рейтингу всього колективу – групи чи курсу, тому його іноді називають відносним оцінюванням чи "оцінюванням за кривою". Нормування є пристосуванням, "підгонкою" ранжованого списку студентських "необроблених результатів" до раніше визначеного розподілу оцінок. Зазвичай оцінки розподіляються так, щоб утворити так звану криву нормального розподілу, для чого використовуються кількісні неформальні приблизні підрахунки або статистичні методи різноманітної складності. Для великих студентських колективів використовують статистичні методи вияву середніх показників з метою пристосування або стандартизації студентських результатів до показників нормального розподілу.

Нагадаємо відому усім схему розподілу оцінок ECTS [4]:

Таблиця 1

Шкала оцінювання ECTS

Оцінка ECTS	Кількість студентів, які отримують таку оцінку, у %	Визначення

A	10	ВІДМІННО – відмінне виконання з лише незначними помилками
B	25	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього, проте з кількома помилками
C	30	ДОБРЕ – загалом правильна робота, проте з певною кількістю грубих помилок
D	25	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків
E	10	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії
F _x		НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)
F		НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота

Нормативний підхід до оцінювання в його чистому вигляді є, без сумніву, несправедливим. За умов його застосування індивідуальна оцінка студента залежить не стільки від рівня його власних досягнень, скільки від показників інших студентів. Крім того такий підхід не дозволяє об'єктивно оцінити досягнення студента, оскільки у випадку, коли вся група показала низький загальний рівень виконання, викладач все одно змушений виставити відмінні та добрі оцінки.

Саме тому в більшості європейських країн, у тому числі й в Україні, більш поширеним є критеріальний підхід до оцінювання. На відміну від нормативного, критеріальне оцінювання, як це можна помітити з самої його назви, є визначенням оцінки студента за допомогою порівняння його досягнень із певними чітко визначеними критеріями результатів навчання та чітко визначеними стандартами окремих рівнів студентських досягнень, а не з груповою нормою. На відміну від нормативного, при застосуванні критеріального оцінювання, не існує ніякого раніше визначеного розподілу оцінок, а оцінки одних студентів ніяк не впливають на оцінювання інших. Теоретично всі студенти всередині певної групи можуть отримати дуже високі, або дуже низькі результати, які залежатимуть виключно від рівня індивідуальних досягнень, визначеного відповідно до встановленого критерію чи стандарту. Метою критеріального оцінювання є показати досягнення студента відносно об'єктивних показників, незалежних від оцінюваної групи [1]. Окрім того, навчальні результати та компетенції, які є центральними поняттями у європейському освітньому просторі є теж критеріальними, а не нормативними.

Іншою проблемою використання шкали ECTS, з якою зіткнулися в більшості європейських країн, є сам підрахунок оцінок. По-перше тому, що оцінки ECTS виставляються лише тим студентам, які успішно пройшли оцінювання та досягли прохідного рівня. Прохідний же рівень у різних країнах дуже часто помітно відрізняється. Так, наприклад, якщо у Великобританії прохідний бал є на рівні 40%, то у Греції він визначається на рівні 50% [2, с.76]. Таким чином, більш вірогідно, що в грецькому університеті, оцінки ECTS будуть підраховуватися серед меншої кількості студентів такого ж курсу, порівняно із британським університетом. По-друге, там, де кількість оцінюваних студентів у групі є малою (приміром, менше 10), точно визначити відсоток оцінок за шкалою ECTS дуже складно.

Ще однією проблемою, пов'язаною із підрахунком оцінок є те, що багато європейських систем вищої освіти, у тому числі й українська, мають мало оцінних категорій. Скажімо, у Іспанії існує 10-бальна оцінна шкала 0-10 з прохідним балом 5, крім того найвищий бал 10 можуть отримати лише 5% загальної кількості студентів групи [3: 132]. В Угорщині успішні студенти оцінюються однією з чотирьох категорій від 2 до 5 за шкалою 1-5 з прохідним балом 2. В Україні ми оцінюємо студентів теж чотирма категоріями від 2 до 5, з прохідним балом 3. У той же час у Фінляндії існує лише три категорії від 1 до 3, деякі навчальні заклади окрім того використовують проміжні категорії. [2: 76]. Це все при тому, що кількість балів, які співвідносяться з тою чи іншою оцінкою, значно відрізняється, навіть серед навчальних закладів однієї країни, не говорячи вже про весь європейський освітній простір. Таким чином, співвіднесення оцінок за національними шкалами та ECTS є досить складним завданням. Окрім того, значні труднощі виникають під час переведення оцінок ECTS, отриманих у навчальних закладах однієї країни, у заклади іншої країни.

Таким чином, на даному етапі шкала ECTS:

- визначає оцінки студентських груп різного розміру в залежності від рівня прохідного балу, визначеного навчальним закладом окремо;
- використовує нормативну систему оцінювання студентів залежно від результатів їх однокласників, а не критеріальну, яка дає можливість робити судження про здатність студента досягти навчальних результатів курсу;
- по-різному застосовується у різних навчальних закладах.

Між тим будь-яке оцінювання і оцінна шкала має відповідати вимогам усіх їх потенціальних користувачів, а саме: студентів (які шукають вираження своїх академічного прогресу), викладацького складу (які бажають оцінити рівень впливу своїх зусиль), навчальних закладів (які хочуть впевнитися, що стандарти якості освіти досягаються), роботодавців (які намагаються знайти кваліфікованих працівників) та, нарешті, уряд, який упроваджує національну освітню політику. Таким чином, будь-яка оцінна шкала повинна: 1) бути критеріальною та базуватися на відносному досягненні навчальних цілей; 2) бути придатною для будь-якого оцінювання (усного, письмового, індивідуального, групового, і т. ін.), широкого спектру академічних дисциплін, на всіх освітніх рівнях; 3) відображати рівні як теоретичного, так і практичного знання, як загальні, так і специфічні вміння та навички; 4) застосовувати універсальні критерії рівнів склад/не склад; 5) давати можливість відзначати відмінний рівень виконання, дозволяючи досягати вищих ступенів; 6) дозволяти студентам слідкувати за власним навчальним прогресом; 7) старанно відстежувати вплив викладання; 8) надихати студентів на прагнення до досконалості – усі оцінки мають бути досяжними; і 9) бути універсальною для всіх дисциплін, прозорою, легкою та об'єктивною.

Таким чином, враховуючи все вищесказане, зазначимо, що на даний час шкала ECTS не повністю відповідає вимогам, які ставляться до оцінної шкали, та потребує доопрацювання.

Ця стаття є частиною дисертаційного дослідження в галузі педагогічного оцінювання студентів вищих навчальних закладів в умовах розвитку кредитно-модульної системи навчання; окрім того тематика даної роботи може слугувати подальшим науковим розвідкам у сфері проведення педагогічного оцінювання студентів ВНЗ, робота також може бути використаною як допоміжний матеріал для розробки навчальних курсів із загальної педагогіки та методик вивчення

ЛІТЕРАТУРА

1. *James Richard* A comparison of norm-referencing and criterion-referencing methods for determining student grades in higher education // James, R., McInnis, C. and Devlin, M. (2002) Assessing learning in Australian Universities. <http://www.cshe.unimelb.edu.au/assessinglearning>
2. *Karran Terence* From ECTS to EGS: Strains, Pains, Brains and Gains // ECTS and Assessment in Higher Education. Conference Proceedings. – UMEA universitet. – 2006. – No 57. – P. 70-94.
3. *Terrasa Andrés, Vendrell Eduardo, Sanchis Emilio, Conejero Alberto* The Spanish experience of adapting to the ECTS system // ECTS and Assessment in Higher Education. Conference Proceedings. – UMEA universitet. – 2006. – No 57. – P. 129-139.
4. Електронний ресурс: http://europa.eu.int/comm/programmes/socrates/ects_en.html

Подано до редакції 21.08.09.

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена аналізу європейського досвіду переходу на шкалу оцінювання ECTS, виявлених переваг та недоліків даної шкали та пристосування її до вимог української вищої освіти.

Ключові слова: оцінювання, шкала оцінювання, оцінка.

Е.В. Онупко

ОЦЕНИВАНИЕ ПО ШКАЛЕ ECTS: СПОСОБНО ЛИ ОНО УДОВЛЕТВОРИТЬ ЗАПРОСЫ УКРАИНСКОГО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ?

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу европейского опыта перехода на шкалу оценивания ECTS, выявленных преимуществ и недостатков этой шкалы и приспособления её к требованиям украинского высшего образования.

Ключевые слова: оценивание, шкала оценивания, оценка.

Е.В. Онупко

ASSESSMENT DUE TO THE ECTS GRADING SCALE: IS IT ABLE TO MEET REQUIREMENTS OF UKRAINIAN HIGH SCHOOL?

SUMMARY

The article is dedicated to the analysis of European experience in transferring to the ECTS grading scale, its advantages and disadvantages, and its adjusting to requirements of Ukrainian high school.

Keywords: assessment, grading scale, grade.
